

A Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum, valamint a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum 2021. október 14-én és 15-én immár hatodik alkalommal rendezte meg a „Háborús hétköznapiak” című, első világháborús tudományos konferenciát. A szimpózium létrehozását a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

[illegible]

1. kép: A konferencia megnyitóján Dr. Kiss Gábor alezredes, a Hadtörténelmi Levéltár vezetője, első világháborús kutató köszönti a megjelenteket

Az első világháborús szakember köszöntőjét követően Torma Galina, a Nemzeti Filmintézet – Filmarchívum kiemelt kutatója a filmhíradók történetének kezdeteiről, az első világháborúban a filmet is szolgálatába állító sajtóról, és a Filmarchívum raktáraiból előkerült, soha nem látott, 1918–1919-es kameranegatívak beazonosításáról, kutatásáról, rekonstruálásáról és bemutatásáról beszélt. A délelőtti ülészak további részében a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum munkatársai számoltak be kutatási eredményeiről.

Gondos László muzeológus az Osztrák–Magyar Monarchia haderejében alkalmazott felderítőballonokról rendelkezésre álló ismereteket összegezte, bemutatva a ballonok katonai célú alkalmazásának kezdeteit, az aeronautika fejlődését a 19. század második felétől az első világháborúig, részletes betekintést nyújtva az osztrák–magyar katonai ballontörténetbe egészen 1918-ig.

Fröhlich Dávid muzeológus a Hadtörténeti Múzeum Pecsét- és Bélyeggyűjteményének első világháborús külföldi darabjairól tartott gazdagon illusztrált előadást, bemutatva a túlnyomórészt zsákmányként Magyarországra került francia, olasz és román pecséteket és bélyegzőket, illetve egyes bolgár gyűjteményi darabokat.

2. kép: Fröhlich Dávid

Tóth Péter András, a Hadtörténeti Intézet első világháborús kutatója az időjárási és terepviszonyoknak a hadviselésre gyakorolt hatásait vette sorra referátumában, kitérve többek között a hadtápellátás nehézségeire a vártnál hosszabbra nyúlt háborúban.

Hidvégi András múzeumpedagógus a Hadtörténeti Múzeum 2014–2020 közötti első világháborús programjainak tanulságait osztotta meg a közönséggel, különös hangsúlyt fektetve a múzeumpedagógiai foglalkozásokkal kapcsolatban támasztott elvárásokra, módszertani kérdésekre, és a múzeumpedagógusok részvételére a kiállítások előkészítésében.

3. kép: Hidvégi András

Tóth Orsolya főmuzeológus az orosz–kínai határnál fekvő Krasznaja Rjecska-i hadifogolytábor első világháború alatti és utáni történetéről és a foglyok által ott működtetett tábori nyomda tevékenységéről és kiadványairól adott képet, bemutatva a Hadtörténeti Múzeum Plakát- és Aprónyomtatványtárában és más közgyűjteményekben őrzött ritka és különleges relikviákat.

4. kép: Tóth Orsolya

Káplár Zsolt kutató az első világháború idején a munkácsi honvéd gyalogezredben szolgált, majd orosz hadifogságba esése után a Vörös Hadsereghez csatlakozó, és később a novonyikolajevszki gyűjtőtábor parancsnokaként kegyetlenkedéseiről hírhedtté vált Kiss Béla magyarországi hűtlenségi peréről számolt be.

5. kép: Káplár Zsolt

A délutáni ülészak Ringer István, a Petőfi Irodalmi Múzeum Kazinczy Ferenc Múzeuma igazgatójának előadásával kezdődött, aki a háború végén tomboló spanyolnátha-járványról beszélt mikrotörténeti szempontból. Referátuma középpontjába Sátoraljújhely városát helyezte. Szuromi Kristóf, a Hadtörténeti Múzeum munkatársa IV. Károly és felesége, Zita királyné szófiai és konstantinápolyi útjáról adott beszámolót. Előadása forrásbázisul a magyar és idegen nyelvű a sajtót választotta.

Sallay Gergely, a Hadtörténeti Múzeum Numizmatikai Gyűjteményének vezetője képekkel gazdagon illusztrált előadásban azokat a kevésbé ismert jelvényt mutatva be az első világháború idejéből, amelyek szorosan kötődtek hadijótékonyág területéhez.

6. kép: Dr. Sallay Gergely

Katona Csaba, a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet tudományos munkatársa egy szinte esszéjellegű előadást tartott „Az erőszak traumája: A háborús erőszak utóhatása”. Referátumában arra kereste a választ, hogy vajon az erőszakos hajlam akkor is felszínre tört volna-e a frontot megjárt személyek egy részében, ha nem szereznem háborús élményeket.

A délutáni szekció második a Petőfi Irodalmi Múzeum társadalomtörténésze, Molnár Eszter Edina érzelemtörténeti jegyzetével kezdődött. Az előadás a napi sajtó segítségével arra tette kísérletet, hogy bemutassa, milyen is volt a közhangulat az első világháborús kitörésekor, 1914. július 25-én.

A következő referátum Pestszentlőrincre kalauzolta a hallgatóságot. Heilauf Zsuzsanna, a Tomory Lajos Múzeum igazgatója Wimmerth Béla plébános első világháborús feljegyzéseiből válogatott és általuk mutatta be az akkor még különálló település háborús hétköznapijait.

Sáfár József, a Távíró-múzeum munkatársának előadása egy izgalmas területet, az ellenség harctéri lehallgatásának kezdeti időszakát vizsgálta.

A konferencia első napjának utolsó előadását Kaba Eszter, a Politikatörténeti Intézet levéltáros-könyvtárosa tartotta „Szibéria különleges hely” – Útirajzok a hadifogságból címmel. A képekkel illusztrált beszámoló a hadifogoly-naplók és levelezések tükrében mutatta be, hogy mit tapasztaltak a kényszerűségből Szibériába „utazó” személyek.

A konferencianapot a „Háborús hétköznapi V.” című konferenciakötet bemutatója zárta, amely a 2021-es szimpózium előadásainak nagy részét tartalmazza.

A konferencia második napja, október 15-én a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum színháztermében folytatódott. Az első szekció nyitó előadását megelőzően Török Róbert igazgató köszöntette a tudományos ülés előadóit és vendégeit. Az első referátumot A brassói cs. és kir. 2. gyalogezred zászlója hadba vonuláskor a brassói sajtó tükrében címmel Veres Emese Gyöngyvér újságíró, illetve néprajzi szakíró tartotta. Az előadó a brassói gyalogezred 1914. évi hadba vonulását mutatta be a helyi sajtóforrások tükrében.

A szekció következő előadását Kulcsár Viktor, a Hadtörténeti Múzeum tartotta. Az előadó a Hadtörténeti Múzeum egyik kutatási altéma projektjének legújabb, Budapest 1914-ben kiépített és a második. világháború időszakában is felhasznált erősítéseivel kapcsolatos eredményeit ismertette.

7. kép: Dr. Török Róbert, a második konferencianap házigazdája és Kulcsár Viktor

A következő, A Nagy Háború öröksége – régészeti perspektívák című referátumban Polgár Balázs, a Hadtörténeti Múzeum régésze az első világháború régészetére és a kulturális örökségvédelmére reflektált. A szekció utolsó előadását (Magyar Királyi Honvédség vezetékes híradó eszközei 1931-ig) Magdó Csaba, a Postamúzeum műszaki muzeológusa tartotta. Az előadó az Osztrák–Magyar Monarchia időszakából származó híradóeszközöket, illetve a két világháború közötti főbb fejlesztéseket ismertette több műtárgy helyszíni bemutatásával kísérve.

8. kép: Magdó Csaba

Az október 15-i ülés második szekciójának első előadását Kincses Katalin Mária (Károli Gáspár Református Egyetem – VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár) tartotta: előadásában Szekfű Gyula a Száműzött Rákóczi című kötetének 1913/1914. évi fogadtatását ismertette részletezően. Majd Huszár Mihály és Németh Ildikó marcali első világháborús hősi halott névlistájának pontosítására és adatolására tettek kísérletet előadásukban. Később S. Nagy Anikó referátumában a csokoládékészítés és csokoládéárusítás Nagy Háború alatti frontvonalbeli és hátszágbeli sajátosságait mutatta be.

9. kép: Dr. S. Nagy Anikó

A szünetet követően Bene Krisztián, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar oktatója a francia idegenlégió első világháborús magyar nációjú veszteségeivel kapcsolatos legújabb eredményeket ismertette referátumában.

Csekő Ernő, a MNL Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltárának munkatársa Pola és Trieszt városából érkezett olasz, valamint Bukovinából, illetve Galíciából érkezett zsidó menekültek Sopron vármegyében való elhelyezéséről tartott előadást.

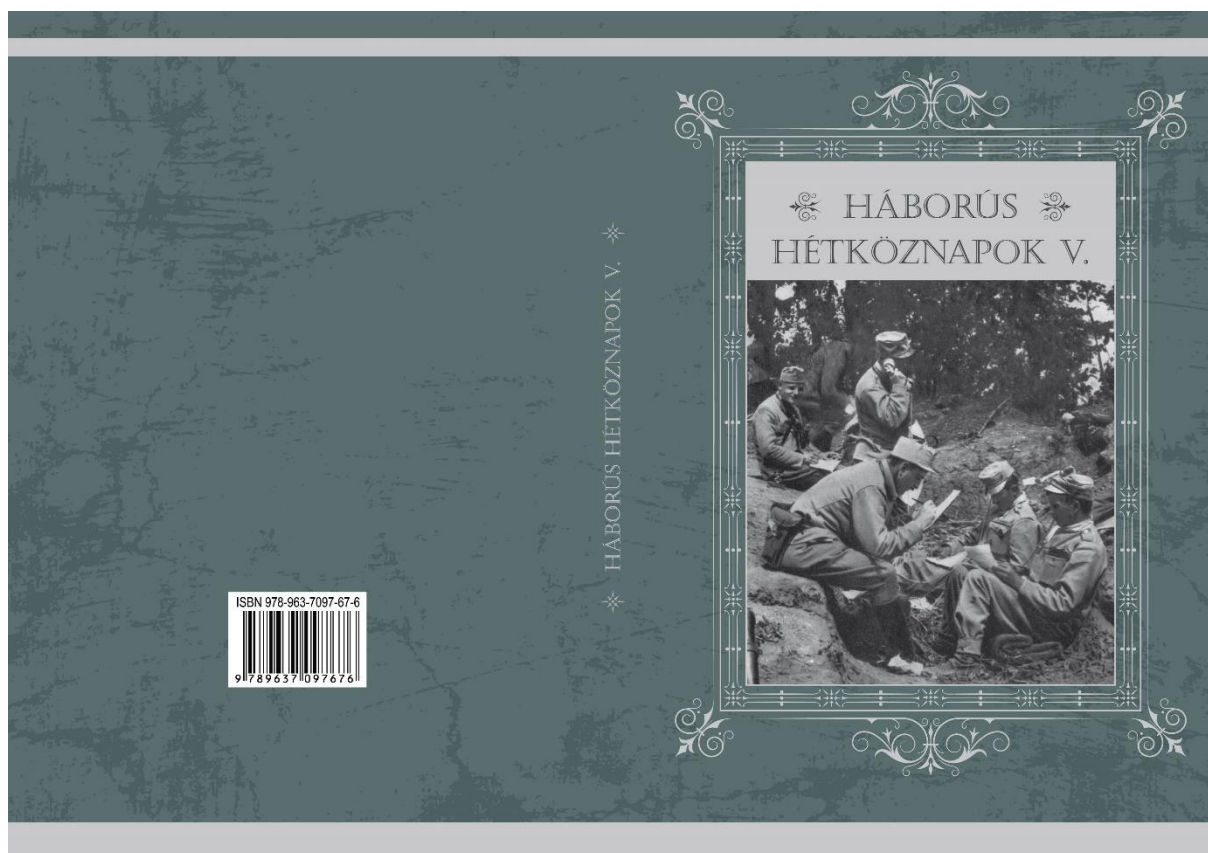

10. kép: Dr. Csekő Ernő

Ezt követően Batalka Krisztina, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Levéltárának levéltárvezetője az Oktatás és oktatásszervezés a Műegyetemen az első világháború idején című előadásában a Műegyetem Nagy Háború alatti oktatási és szakmai vonatkozású kihívásait foglalta össze. Míg Heltai Gyöngyi, a Hanoi Nemzeti Egyetem vendégtanára a világháború alatti budapesti színházi élet érdekvédelmi szervezeteinek történetébe kalauzolta a hallgatóságot referátumával. Az ülés és egyben a konferencia utolsó előadását Királlysértési ügyek az első világháború idején címmel Matolcsi Réka tartotta: az előadó sajtóforrásokon keresztül több, a világháború első évében lezajlott felség sértési pert mutatott be.

A konferenciát Török Róbert és Závodi Szilvia összegezte. Kihangsúlyozták, hogy a Nagy Háború komplexitásra törekvő vizsgálati irányait ma a had-, politika-, gazdaság- és művelődéstörténeti, muzeológiai, illetve régészeti kutatás együttesen adja. A Háborús Hétköznapiak elnevezésű konferenciasorozat fő célkitűzése is ennek a sokrétűségnek és interdiszciplináris szemléletnek a bemutatása volt.

A pandémiás időszak lehetővé tette, hogy a konferenciára már előre elkészüljön a konferenciakötet, amelyben 20 előadó tanulmánya szerepel, köztünk olyanoké is, aki végül a járványhelyzetre tekintettel személyesen nem adtak elő. A kiadvány illeszkedik a „Háborús hétköznapok” tanulmánykötet-sorozat kötetei közé. 400 példányban jelent meg.

11. kép: A tanulmánykötet borítója

A kötet tartalomjegyzéke a következő:

1. Bataalka Krisztina: Oktatás és oktatásszervezés a Műegyetemen az első világháború idején
2. Bene Krisztián: A franciaországi magyar diaszpóra katonai szolgálatot vállaló tagjai az első világháború időszakában egyéni életutak tükrében
3. Czeferner Dóra: Bezárkózás kontra kifelé történő nyitás – Az osztrák–magyar progresszív nőmozgalom útkeresése az első világháborúban
4. Donáth Péter: Imre Sándor a háború, a pedagógia és az iskola kapcsolatáról 1914–1918-ban
5. Heltai Gyöngyi: A budapesti színészek és a budapesti színigazgatók önálló érdekvédelmi szövetségeinek megalakulása (1917–1919)
6. Hidvégi András: A Hadtörténeti Múzeum első világháborús múzeumpedagógiai foglalkozásai, tárlatai és programjai (2014–2020)
7. Huszár Mihály–Németh Ildikó: Kőbe vésett nevek – A marcali első világháborús emlékmű névlistájának elemzése és annak tanulságai
8. Kaba Eszter: „Szibéria különleges hely” – útirajzok a hadifogságból
9. Katona Csaba: Az erőszak traumája: A háborús erőszak utóhatása
10. Kincses Katalin Mária: „A száműzött Rákóczi”-botrány az első világháború első felében
11. Kulcsár Viktor: Budapest 1914. évi erősödése
12. Molnár Eszter Edina: Budapest, 1914. július 25. – Érzelemtörténeti jegyzet
13. Polgár Balázs: A Nagy Háború öröksége – régészeti perspektívák
14. S. Nagy Anikó: Csokoládékatona – A Nagy Háború édes pillanatai

15. Sáfár József: Az ellenség harctéri lehallgatásának kezdeti időszak
 16. Sallay Gergely: Kevésbé ismert jelvények az első világháborús hadijótékonyság területéről
 17. Szuromi Kristóf: IV. Károly és Zita szófiai és konstantinápolyi útja a sajtó tükrében
 18. Tóth Orsolya: A tábori nyomda működése a Krasznaja Rjecska-i hadifogolytáborban (1919–1920)
 19. Tóth Péter András: Az időjárási- és a terepviszonyok jelentősége az első világháborúban
 20. Veres Emese-Gyöngyvér: Adatok a brassói ezredek történetéhez a helyi sajtó tükrében
- A konferencia két napján, a két helyszínen összesen körülbelül 100 ember vett részt, többségében közgyűjteményi munkatársak, illetve egyetemi hallgatók.